
'~~t~~ Fokschaap

Werkwoorden spellen valt niet mee.

U bent niet de enige die worstelt met d of t.

Noem het werkwoord waar u de spelling van betwijfelt
"zoekwoord".

Beantwoord de vragen van het 'td Fokschaap, en u vindt
razendsnel de juiste spelling van uw werkwoord.

PP in taal

Inhoud

Hoe is uw zoekwoord gebruikt?	4
Let op het naamwoordelijk deel van een gezegde	4
Het zoekwoord is zelfstandig gebruikt	5
Het zoekwoord staat in de aantonende wijs	6
Persoonsvorm	7
Het zoekwoord staat in de tegenwoordige tijd	8
Het zoekwoord staat in het enkelvoud	9
Het onderwerp is ik, jij achter een persoonsvorm of je dat als jij gelezen kan worden	10
Dan moet u alleen de stam van uw zoekwoord gebruiken	10
Het onderwerp is niet ik, jij achter de persoonsvorm of je	11
Dan moet u de stam + t van uw zoekwoord gebruiken	11
Behalve als de stam al op een t eindigt, dan gewoon stam zonder t	11
Behalve bij deze uitzonderingen op de regel stam + t	11
Let op de verdubbeling	11
Het zoekwoord staat in het meervoud	12
Dan gebruikt u altijd het hele werkwoord	12
Behalve als het onderwerp ge, gij of meervoud u is: dan stam + t	12
Het zoekwoord staat in de verleden tijd	13
Het zoekwoord is sterk	14
Het zoekwoord is sterk en enkelvoud	15
Het zoekwoord kan op één d of op een t eindigen	15
Controleer of de laatste letter een "d" of een "t" is	15
Nooit een "t" toevoegen in de verleden tijd	15
Het zoekwoord is sterk en meervoud	16
Uw zoekwoord eindigt altijd op -en	16
De uitspraak vraagt soms aanpassing	16
Het zoekwoord is zwak	17
Let op woorden met medeklinkerwisseling	17
Het werkwoord minus -en eindigt op een fokschaap-medeklinker	18
In het enkelvoud	19
Dan wordt uw zoekwoord als stam + te gespeld	19
Ook als de stam op een "t" eindigt	19
Behalve moeten	19
Let op de woorden met medeklinkerwisseling	19
In het meervoud	20
Dan wordt uw zoekwoord als stam + ten gespeld	20
Behalve moeten	20
Let op de verdubbeling	20
Let op de woorden met medeklinkerwisseling	20
Het werkwoord minus -en eindigt op een andere medeklinker	21
Het staat in het enkelvoud	22
Dan wordt uw zoekwoord als stam + de gespeld	22
Het staat in het meervoud	23
Dan wordt uw zoekwoord als stam + den gespeld	23
Het zoekwoord is geen persoonsvorm	24
Het is een zwak voltooid deelwoord	25
De medeklinkers uit het 't fokschaap	25
Het hele werkwoord minus -n eindigt op een zachte klank	26
Het zoekwoord moet op een d eindigen	26
Het hele werkwoord minus -n eindigt op een scherpe klank	27
Het zoekwoord moet op een t eindigen	27
Het is een sterk voltooid deelwoord	28
Het zoekwoord moet op -en eindigen	28
Het zoekwoord staat in de aanvoegende wijs	29
Dan wordt uw zoekwoord als stam + e gespeld	29
Uitzondering: zijn	29
Het zoekwoord staat in de gebiedende wijs	30
Gebiedende wijs enkelvoud	31
Dan wordt uw zoekwoord als de stam gespeld	31
Behalve bij U, ge en gij	31
Gebiedende wijs meervoud	32
Dan wordt uw zoekwoord als stam + t gespeld	32
In spreektaal wordt ook in het meervoud alleen de stam gebruikt	32

Het zoekwoord is bijvoeglijk of bijwoordelijk gebruikt	33
Het is bijvoeglijk gebruikt	34
Ik gebruik het voltooid deelwoord	35
Als het voltooid deelwoord op een d of op een t eindigt, kan er een e achter komen	35
Soms wordt er omwille van de uitspraak een letter weggehaald of toegevoegd	35
Ik gebruik het onvoltooid deelwoord	36
Het onvoltooid deelwoord bestaat uit het hele werkwoord + d	36
Maar er kan een "e" achter komen	36
Het is bijwoordelijk gebruikt	37
Voor een bijwoordelijk gebruikt voltooid of onvoltooid deelwoord gelden dezelfde regels als voor een bijvoeglijk	37
Maar er komt nooit een e aan het einde bij	37

Hoe is uw zoekwoord gebruikt?

Is het zoekwoord zelfstandig gebruikt?

- Een vis **vliegt** niet voor zijn lol door de lucht.
- De aanvoerder werd **gehaat** door zijn manschappen.
- Die vriendelijkheid **is** ietwat overdreven.
- Zij **hoorden** zulke muziek voor het eerst.

 Ga naar pagina 5

Is het zoekwoord bijvoeglijk of bijwoordelijk gebruikt?

- Een **vliegende** vis is een merkwaardige tegenstelling.
- De **gehate** aanvoerder werd uitgelachen.
- **Overdreven** vriendelijkheid wordt hier niet op prijs gesteld.
- Veel **gehoorde** klachten gaan over rottend fruit.

Let op het naamwoordelijk deel van een gezegde

Als naamwoordelijk deel van een gezegde kan het zoekwoord ook bijvoeglijk gebruikt zijn.

- Het lijkt mij nogal **gezocht** zoiets te veronderstellen.
- Daardoor bleek het programma volledig **gewist**.

Het werkwoordelijk deel van het gezegde is dan altijd een koppelwerkwoord.

- zijn, worden, blijven, blijken, schijnen, lijken, heten, dunken of voorkomen.

 Ga naar pagina 33

Het zoekwoord is zelfstandig gebruikt

Staat het zoekwoord in de aantonende wijs?

Dit is de meest voorkomende vorm.

- De verdediger **schopte** de aanvaller grof onderuit.
- De scheidsrechter **had** daar niet voor **gefloten**.
- Dus **begon** het publiek vuurwerk af te steken.

 Ga naar pagina 6

Staat het zoekwoord in de aanvoegende wijs?

Deze wijs geeft een wens of een mogelijkheid aan.

- **Leve** de jubilaris!
- Gods wil **geschiede**.
- Er **gebeure** wat gebeuren moet.

 Ga naar pagina 29

Staat het zoekwoord in de gebiedende wijs?

Het geeft een gebod, eis of dwingende vraag aan.

- Jantje, **ga** direct je boek halen.
- **Kom** eens hier jongen.
- **Gaat** u zitten heren.

 Ga naar pagina 30

Het zoekwoord staat in de aantonende wijs

Is het zoekwoord een persoonsvorm?

De persoonsvorm is het werkwoord in de zin dat moet veranderen wanneer u de zin een ander getal of een ander tijd geeft.

- Hij **zal** het doen
- Zij **zullen** het doen
- Hij **zou** het doen

 Ga naar pagina 7

Is het zoekwoord géén persoonsvorm?

- Hij heeft het **gedaan**
- Zij hebben het **gedaan**

 Ga naar pagina 24

Persoonsvorm

Staat het zoekwoord in de tegenwoordige tijd?

Het gebeurt nu.

- Ik **zoek** de juiste schrijfwijze.
- De ober **gedraagt** zich onbeschoft.

Het gebeurt nog steeds.

- Hij **gaat** iedere week een dag met verlof.
- De chef **vindt** altijd wel een excuus voor een dienstreis.

Of het moet nog gebeuren.

- Ik **laat** je morgen weten of ik kom.
- Volgend jaar **gaat** hij in de vut.

 Ga naar pagina 8

Staat het zoekwoord in de verleden tijd?

Het gebeurde toen.

- Gisteren **vond** ik een ontslagbrief in mijn bus.
- Hij **vatte** mijn opmerking verkeerd op.
- Vroeger **werkte** men ook op zaterdag.

 Ga naar pagina 13

Het zoekwoord staat in de tegenwoordige tijd

Staat het zoekwoord in het enkelvoud?

- Ik **vind** dat stom.
- **Vind** jij dat niet stom?

 Ga naar pagina 9

Staat het zoekwoord in het meervoud?

- Daar **horen** we van op.
- Quizmasters **doen** het op uw buis.

 Ga naar pagina 12

Het zoekwoord staat in het enkelvoud

Is het onderwerp ik, of is het jij en staat het achter de persoonsvorm, of is het je en kan het als jij gelezen worden?

- Ik **vind** het vervelend.
- **Vind** jij het leuk?
- **Vind** je dat niet leuker?

 Ga naar pagina 10

*Is het onderwerp **niet** ik, niet jij achter de persoonsvorm, en geen je dat als jij gelezen worden?*

- **Vindt** je man dat lekker?

 Ga naar pagina 11

**Het onderwerp is ik, jij achter een
persoonsvorm of je dat als jij gelezen kan
worden**

Dan moet u alleen de stam van uw zoekwoord gebruiken

(vind-en)

- Ik **vind** het vervelend.
- **Vind** jij het leuk?
- **Vind** je dat niet leuker?

Het onderwerp is niet ik, jij achter de persoonsvorm of je

Dan moet u de stam + t van uw zoekwoord gebruiken

- Je **vindt** het goed?
(vinden - en + t)
- Hij **gebruikt** de dienstauto vooral 's avonds.
(gebruiken - en + t)
- De regering **wendt** onwetendheid voor.
(wenden - en + t)

Behalve als de stam al op een t eindigt, dan gewoon stam zonder t

- Moeder **zet** thee.
(zett -en)
- Vader **dut** in.
(dutt -en)
- Deze patat **spat** de pan uit.
(spatt -en)

Behalve bij deze uitzonderingen op de regel stam + t

- je kan, jij kan, hij kan
- je zal, jij zal, hij zal
- je mag, jij mag, hij mag
- je wil, jij wil, hij wil
- hij heeft
- hij is

Let op de verdubbeling

De spellingregels schrijven omwille van de uitspraak verdubbeling van een medeklinker voor in gesloten lettergrepen. Daarom lijken sommige stammen al een dubbele "t" te hebben.

- ze **tt** en en geen ze **t** en

Het zoekwoord staat in het meervoud

Dan gebruikt u altijd het hele werkwoord

- Daar **horen** we van op.
- Jullie **vinden** ook nooit iets leuk.
- Quizmasters **doen** het op uw buis.

Behalve als het onderwerp ge, gij of meervoud u is: dan stam + t

- Gij zondaars, gij **zoekt** het pad naar de hel.
- Luisteraars, u **hoort** het pianoconcert nummer vijf.

Het zoekwoord staat in de verleden tijd

Is uw zoekwoord sterk?

- vallen, vielen
- zingen, zongen
- worden, werden

 Ga naar pagina 14

Is uw zoekwoord zwak?

- werken, werkte
- horen, hoorde
- branden, brandde

 Ga naar pagina 17

Het zoekwoord is sterk

Staat uw zoekwoord in het enkelvoud?

- Ik **schrok** van die brief.
- Hij **zag** dat het wel mee viel.

 Ga naar pagina 15

Staat uw zoekwoord in het meervoud?

- Wij **schrokken** van die brief.
- Zij **zagen** dat het wel mee viel.

 Ga naar pagina 16

Het zoekwoord is sterk en enkelvoud

Het zoekwoord kan op één d of op een t eindigen

- Hij **hield** mij vast.
- Hij **zat** er aan vast.

Controleer of de laatste letter een “d” of een “t” is

Als u twijfelt of de laatste letter een d of een t is, zet uw zoekwoord dan in het meervoud, dan hoort u het.

hield, hielden

zat, zaten

Nooit een “t” toevoegen in de verleden tijd

In de verleden tijd wordt aan sterke werkwoorden nooit een t toegevoegd!

- tegenwoordige tijd: hij **wordt**
- verleden tijd: hij **werd**

Het zoekwoord is sterk en meervoud

Uw zoekwoord eindigt altijd op -en

- Gisteren **kwamen** we te laat.
- Zij **zagen** dat wel zitten.

De uitspraak vraagt soms aanpassing

Soms moet er in het meervoud omwille van de uitspraak een letter bij of af wanneer je -en toevoegt.

- Hij **schrok** er van.
- Zij schroken er van. Niet: schroken.
- Hij **bood** een ton.
- De kooplieden boden tegen elkaar op. Niet: boden.

Het zoekwoord is zwak

Eindigt het hele werkwoord van uw zoekwoord minus -en op, één van de medeklinkers uit 't f o k s ch a a p ?

- **werk** en
- **miss** en

 Ga naar pagina 18

Eindigt het hele werkwoord van uw zoekwoord minus -en op een andere medeklinker?

- **brand** en
- **hor** en
- **reiz** en
- **klev** en

Let op woorden met medeklinkerwisseling

Woorden met medeklinkerwisseling in de ik-vorm zijn geen fokschaap-woorden.

- reizen, reis
- blozen, bloos

 Ga naar pagina 21

Het werkwoord minus -en eindigt op een fokschaap-medeklinker

Staat uw zoekwoord in het enkelvoud?

- Pilatus **waste** zijn handen in onschuld.
- Het **mistte** vanmorgen behoorlijk.

 Ga naar pagina 19

Staat uw zoekwoord in het meervoud?

- De dieren **lesten** hun dorst.
- Vroeger **mestten** de boeren met eigen mest.

 Ga naar pagina 20

In het enkelvoud

Dan wordt uw zoekwoord als stam + te gespeld

- Pilatus **waste** zijn handen in onschuld.
(was + te)
- Het **miste** vanmorgen behoorlijk.
(mist + te)
- De blinde **tastte** vergeefs naar zijn stok.
(tast + te)

Ook als de stam op een “t” eindigt

Ook als de stam op een “t” eindigt, komt er “te” bij.

- Het **miste** vanmorgen behoorlijk.
(mist + te)

Behalve moeten

Moeten wordt niet met stam + te gespeld.

- Ik **moest** lachen om dat turboschaap, niet **moette**

Let op de woorden met medeklinkerwisseling

De stam minus “en” bepaalt de fokschaap-klank, niet de ik-vorm.

- Ik **zeefde** het goud.
(komt van zev en)
- Ik **reisde** in die tijd veel.
(komt van reiz en)

In het meervoud

Dan wordt uw zoekwoord als stam + ten gespeld

- De dieren **lesten** hun dorst.
(les + ten)
- Vroeger **mestten** de boeren met eigen mest.
(mest + ten)

Behalve moeten

- Wij **moesten** lachen om dat beest, niet **moetten**

Let op de verdubbeling

De spellingregels schrijven omwille van de uitspraak verdubbeling van een medeklinker voor in gesloten lettergrepen. Daarom lijken sommige stammen een dubbele eindletter te hebben wanneer je ze vormt door “en: weg te laten. In de stam wordt de verdubbeling echter weggelaten.

- De stam van lessen is **les**, niet **less**

Let op de woorden met medeklinkerwisseling

De stam minus “en” bepaalt de fokschaap-klank, niet de ik-vorm.

- Zij **zeefden** het goud.
(komt van zev en)
- Wij **reisden** in die tijd veel.
(komt van reiz en)

Het werkwoord minus -en eindigt op een andere medeklinker

Staat uw zoekwoord in het enkelvoud?

- Hij **wende** snel aan die situatie.
- Het schip **wendde** de steven.

 Ga naar pagina 22

Staat uw zoekwoord in het meervoud?

- De linkse partijen **stemden** tegen de motie.
- De zusjes **wedden** op het verkeerde paard.

 Ga naar pagina 23

Het staat in het enkelvoud

Dan wordt uw zoekwoord als stam + de gespeld

- Hij **wende** snel aan die situatie.
(wennen - en = wen + de)
- Het schip **wendde** de steven.
(wenden - en = wend + de)

Het staat in het meervoud

Dan wordt uw zoekwoord als stam + den gespeld

- Zij **wenden** snel aan die situatie.
(wennen - en = wen + den)
- De schepen **wendden** de steven.
(wenden - en = wend + den)

Het zoekwoord is geen persoonsvorm

Is uw zoekwoord een zwak voltooid deelwoord?

- Hij heeft de lat in tweeën **gezaagd**.
- Hij heeft een goede partij **gebokst**.

 Ga naar pagina 25

Is uw zoekwoord een sterk voltooid deelwoord?

- Op een beursvloer wordt veel **gelopen**.
- Hij is te vroeg **gestorven**.

 Ga naar pagina 28

Het is een zwak voltooid deelwoord

Eindigt het hele werkwoord minus de uitgang -n van uw zoekwoord op een zachte klank?

- zagen, horen, tobben, leven, wenden, halen

 Ga naar pagina 26

Eindigt het hele werkwoord minus de uitgang -n van uw zoekwoord op een scherpe klank?

- maken, loten, boffen, pochen

De medeklinkers uit het 't fokschaap

Alle medeklinkers uit 't fokschaap zijn scherp.

 Ga naar pagina 27

Het hele werkwoord minus -n eindigt op een zachte klank

Het zoekwoord moet op een d eindigen

- gezaagd, gehoord, getobd, geleefd, gewend, gehaald

Het hele werkwoord minus -n eindigt op een scherpe klank

Het zoekwoord moet op een t eindigen

- gemaakt, geloot, geboft, gepocht

Het is een sterk voltooid deelwoord

Het zoekwoord moet op -en eindigen

- gelopen, gestorven, genomen, gelezen

Het zoekwoord staat in de aanvoegende wijs

Dan wordt uw zoekwoord als stam + e gespeld

- Men **neme** een theelepel azijn.
- Gods wil **geschiede**.
- Er **gebeure** wat gebeuren moet.

Uitzondering: zijn

- God zij met ons.

Het zoekwoord staat in de gebiedende wijs

Staat uw zoekwoord in de gebiedende wijs enkelvoud?

- Hendrik, **geef** die nijptang hier!
- **Sta** niet uit je neus te eten!

 Ga naar pagina 31

Staat uw zoekwoord in de gebiedende wijs meervoud?

- **Geeft** hem van katoen heren.
- **Komt** u binnen dames.

 Ga naar pagina 32

Gebiedende wijs enkelvoud

Dan wordt uw zoekwoord als de stam gespeld

- Hendrik, **geef** die nijptang hier!
- **Sta** niet uit je neus te eten!

Behalve bij U, ge en gij

Bij U, ge en gij, wordt het stam + t

- Meneer, **wilt** u een stapje terug doen?

Gebiedende wijs meervoud

Dan wordt uw zoekwoord als stam + t gespeld

- **Geeft** hem van katoen heren.
- **Komt** u binnen dames.

In spreektaal wordt ook in het meervoud alleen de stam gebruikt

- “**Ga** eens aan de kant, jongens!”

Het zoekwoord is bijvoeglijk of bijwoordelijk gebruikt

Is uw zoekwoord bijvoeglijk gebruikt?

Het zoekwoord zegt iets over een zelfstandig woord.

- De **gestorven** keizer was zeer geliefd.
- De gisteren **gekochte** aandelen bleken een miskoop.
- Te sterk **gebrande** koffie smaakt bitter.

 Ga naar pagina 34

Is het bijwoordelijk gebruikt?

Het zoekwoord zegt iets over een niet zelfstandig woord.

- Versneld **afgedraaide** films lijken komisch.
- Ervaren en beheerst **roeiend** won hij de wedstrijd.

 Ga naar pagina 37

Het is bijvoeglijk gebruikt

Gebruikt u het voltooid deelwoord?

- De **gestorven** keizer was zeer geliefd.
- De gisteren **gekochte** aandelen bleken een miskoop.

 Ga naar pagina 35

Gebruikt u het onvoltooid deelwoord?

- De **fluitende** jongen keek goed uit.
- Een slechte toneelspeler valt **rottend** fruit ten deel

 Ga naar pagina 36

Ik gebruik het voltooid deelwoord

Als het voltooid deelwoord op een d of op een t eindigt, kan er een e achter komen

- De gisteren **gekochte** aandelen bleken een miskoop.
- Te sterk **gebrande** koffie smaakt bitter.

Soms wordt er omwille van de uitspraak een letter weggehaald of toegevoegd

- De **uitgelote** dienstplichtigen keken tevreden.
(niet: uitgeloote)
- De **omgespitte** tuin zag er troosteloos uit.
(niet: omgespite)

Ik gebruik het onvoltooid deelwoord

Het onvoltooid deelwoord bestaat uit het hele werkwoord + d

- De fluitende jongen keek goed uit.
- Een slechte toneelspeler valt rottend fruit ten deel.

Maar er kan een “e” achter komen

Als het voltooid deelwoord op een “d” of op een “t” eindigt, kán er een “e” achter komen.

- De fluitende jongen keek goed uit.

Het is bijwoordelijk gebruikt

Voor een bijwoordelijk gebruikt voltooid of onvoltooid deelwoord gelden dezelfde regels als voor een bijvoeglijk

Maar er komt nooit een e aan het einde bij

- Invaliden beoefenen hun sport soms **zittend**.
(bijvoeglijk: zittende spelers)
- **Versneld** afgedraaide films lijken komisch.
(bijvoeglijk: versnelde films)
- Ervaren en beheerst **roeiend** won hij de wedstrijd.
(bijvoeglijk: ervaren, beheerste, roeiende winnaars)
- **Gemaakt** onverschillig hoorde hij het vonnis aan.
(bijvoeglijk; een gemaakte glimlach)

Colofon

Versie 1.0
1 november 2000

Auteur
P.P. Verroen
Leidschendam
(070) 319 37 19

©Copyright
PP in taal/ P.P. Verroen 2000
alle rechten
en het intellectuele eigendom
voorbehouden